De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (*Staatsblad* N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseeren aan de **REDACTIE,** Abonnementen en Advertentiën aan de **ADMINISTRATIE** van **De Heraut,** Warmoesstraat 106, Amsterdam.
Insendingen die later dan Donderdag 's namiddags te 12 ure worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 19 Juni 1887. N°. 495.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden *f* 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureel **10** Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureel, Warmoesstraat **106**, te Amsterdam.
Advertentiën: van **1** tot **6** regels **90** Cent; voor elken regel meer **15** Cent. Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereenigingen **10** Ct. per regel.

Van de Voorzienigheid Gods.

TIENDE ZONDAGSAFDEELING.

III.

Die ze bij name roept, vanwege de grootheid zijner kracht. Jesaja 40 26

Het *Noodlot* en de *Fortuin* moesten dan vallen voor Godes heilige Voorzienigheid. Doch zie, nu treedt tegen de Voorzienigheid des Heeren als stouter mededinger, vooral in onze dagen, nog een derde afgod op in *de Natuur*. Ook onze vaderen kenden dien vijand van ons geloof reeds, en wezen er daarom in deze vraag van den Catechismus zoo met nadruk op, dat „loof en gras, regen en droogte, vruchtbare en onvruchtbare jaren, spijs en drank, gezondheid en krankheid, rijkdom en armoede, zomer en winter, koude en warmte, ons niet bij geval, maar van zijn Vaderhand toekomen."

„Niet bij geval" nu is gesteld tegen *de Fortuin*. „Zijn Vaderhand" is gezet tegen *het Noodlot*. Maar die breede opsomming van „loof en gras enz." tegen de verheerlijking en vergoding *der Natuur*. En dat onze vaderen geen ongelijk hadden, met vooral dezen derden vijand des geloofs met veelheid van woorden te bestrijden, dát toont waarlijk de uitkomst wel.

Ga slechts na, tot wat macht de „dusgenaamde" Natuurkunde zich allengs verheven heeft en met wat zelfvertrouwen men schier door heel Europa haar „gewaande" resultaten tegen de getuigenissen des geloofs overstelt, en ge zult terstond voelen, hoe het juist deze verheerlijking van de Natuur is, die thans, in onze dagen, aan het geloof de meeste afbreuk doet. We lijden onder de overmacht en den overmoed van het *Naturalisme*.

Het is uit dien hoofde eisch, voor zooveel ons bestek gedoogt, vooral dit punt met eenige nauwkeurigheid te bespreken, en de Dienaren des Woords zullen wel doen, zoo ze op den kansel en in het catechisatievertrek deze fundamenteele zaak wat klaarder en breeder dan dusver voor de geloovigen en hun kinderen uiteenzetten.

— —

En dan beginnen we met te verzoeken, dat niemand zich stoote aan ons spreken van een „dusgenaamde" Natuurkunde, en haar „gewaande" resultaten. Hiermeê toch is volstrekt niet bedoeld, *geheel* den omvang van wat men Natuurkunde noemt en *al* haar resultaten te veroordeelen. Integendeel, gelijk vanzelf spreekt, erkent ook ieder Christ-geloovige de verdienstelijkheid en uitnemendheid van al zulke natuurkundige studiën en van dát deel harer resultaten, waarbij de natuurkundige zich *binnen den kring van zijn bevoegdheid hield*. Hetgeen hij dán voortbrengt is wetenschap van de echte soort en wordt dankbaar ook door ons aanvaard en geëerbiedigd. Maar het ongeluk wil nu juist, dat onze natuurkundigen aan die soberheid niet aanwillen, maar na gepast, gewogen en gemeten te hebben, nu ook den philosoof en den theoloog gaan spelen, en u allerlei onderstellingen en theorieën komen verkondigen over onderwerpen, waaromtrent hun natuurkunde hun volstrekt niets leert, en nooit iets leeren kan. De natuurkunde is een empirische wetenschap, die aan de stoffelijke verschijnselen en hun onderlinge verhoudingen gebonden is; maar die volkomen onmachtig is, om iets waar te nemen van geestelijke dingen, of om de vraag te beoordeelen, in hoeverre de geestelijke krachten op stoffelijke dingen inwerken. Zij moet uit dien hoofde in zeer strengen zin het »schoenmaker, houd u bij uw leest" indachtig blijven, en mag zich nooit of nimmer uitstapjes veroorloven op geestelijk gebied. Zoolang ze op haar eigen terrein blijft, is ze geprivilegieerd jager, maar zoodra ze op geestelijk terrein komt, is ze *strooper* geworden. En overmits nu de opbloeiing van het *Naturalisme* bijna geheel te wijten is aan deze verboden strooperijen, kan niet ernstig genoeg tegen deze machtsoverschrijding worden geprotesteerd. Wanneer een hoogleeraar in de Scheikunde ons zijn resultaten over de *Saccharometrie* (suikermeetkunde) mededeelt luisteren wij met open ooren, want alsdan spreekt de man van het vak; maar wanneer zulk een Scheikundige nu ook nog zekere theorieën over allerlei wijsgeerige en theologische onderwerpen uitstalt, dan moet hij ons veroorloven, dat we aan dit zijn gekeuvel al bitter weinig waarde toekennen, en ons voor wat *deze* onderwerpen aangaat liever tot andere mannen wenden, die nu van déze vakken weer studie maakten. Dat Jenner en Pasteur onderzoek doen naar de stoffelijke oorzaken van allerlei ziekten, dit is hun recht en met bewondering volgen we hun uiteenzettingen. Maar als we nu aan de geheel andere vragen toekomen, of deze ziekten en plagen ons door God besteld worden als een oordeel, en of de gedwongen vaccinatie geen al breuk doet aan zedelijke rechten, dan hebben Jenner en Pasteur ons niets meer te zeggen, maar is het woord aan den jurist en den theoloog.

Voor twee gevaren hebben we ons dus wel te hoeden. We zouden verkeerd doen, zoo we om deze naturalistische *kwakzalverij* de *echte* Natuurkunde verachtten, of weigerden te erkennen, dat ook deze wetenschap een gave Gods aan ons menschelijk geslacht is. Omdat de Natuurkunde, door haar ongeoorloofde bemoeizucht zooveel kwaad brouwt en dies onder de geloovigen in zoo kwade reuke kwam, mag ze als wetenschap, mits binnen haar perken blijvende, door niemand geminacht. Maar ook van den anderen kant dient er scherp toegezien op alles wat ze ons toezendt, om wel te onderzoeken, of ze ook weer verboden waar binnensmokkelde, en weer staan ging aan wat haar niet toekomt.

Vraagt men nu wat bij deze bestrijding van de *Natuurverheerlijking* het hoofdpunt is, waarop het aankomt, dan heeft de *Heidelberger* dit uitnemend gevat, toen hij ons op dat loof en gras, op spijs en drank, regen en droogte, op jaarseizoen en op allerlei krankheid wees; woorden, waar slechts *hij* vluchtig over kan heenlezen, die niet *begreep*, waartoe deze opsomming hier dient.

De zaak is namelijk deze.

In de natuur om ons heen grijpen zekere afwisselingen plaats. De natuur is niet een huis, dat ons, jaar in jaar uit, bestendig denzelfden gevel en op dienzelfden gevel dezelfde lijnen en sieraden vertoont; maar ze is als een drama dat leeft en opgevoerd wordt in elkander telkens opvolgende bedrijven. Eerst is het *nacht*; dan komt de *dag*. Uit den *winter* gaat ge in de *lente;* uit de lente treedt ge in den *zomer;* ongemerkt schuift ge dan den *herfst* in; en ten leste keert ge in den winter terug. Eerst is de aarde *groen* van loof en gras, dán weer *grauwat* en *grijst ze*, en ligt eindelijk voor u in het blanke *wit* van de sneeuw. Nu eens *bevriest* ge, zoo koud als het is; en dan weer komt de dag, dat ge puft van *warmte*. Het eene jaar komt er veel den schoot van het aardrijk een *overvloed* van allerlei vrucht dat het niet te bergen is; dan weer volgen er *on*vruchtbare jaren. En zoo ook, nu eens bloeit aller gezondheid, en dan weer gaan er krankheden en pestilentiën uit. Deze opsomming ware natuurlijk nog veel breeder voort te zetten; maar bepalen we ons tot wat de Catechismus zelf aan de hand geeft.

Nu echter bestaat er omtrent deze gedurige wisseling van natuurtafereelen tweeërlei denkbeeld. De ééne beweert namelijk, dat al deze wisselingen het noodzakelijk resultaat zijn van *natuurlijke* oorzaken; terwijl het geloof staande houdt, dat al deze wisselingen gewrocht worden door *Gods* alomtegenwoordig bestel. Vandaar dat de Naturalist er om lacht, als men verband zoekt tusschen volkszonde en volksrampen, terwijl omgekeerd de geloovige in zijn conscientie de stellige overtuiging bezit, dat dit verband metterdaad bestaat.

Wat is nu ten deze het oordeel en de uitspraak der Heilige Schrift?

Ge vindt die in het woord dat boven dit opstel staat aangeteekend, mits ge maar een open oog hebt, voor wat in dat woord ligt.

We worden door Jesaia in dit woord op den starrenhemel gewezen. » Heft uw oogen omhoog en ziet wie al deze dingen geschapen heeft." Maar nu wisselt ook het aanschijn van dien hemel af. Overdag ziet ge het diepe blauw of de grauwe wolken, maar des avonds, zoo het helder is, wordt dat blauw donkerder getint, en komen in dat donkere blauw achtereenvolgens allerlei prachtige starren te voorschijn; Venus, de avondsterre voorop. En dat prachtig schouwspel, dat opkomen der sterren aanziende, verklaart en bewijst [illegible] nu, dat dit daardoor wordt teweeggebracht: *„dat God ze met name roept";* let wel niet eenmaal voor eeuwen tot aanzijn *riep;* maar *roept*, d. i. *elken* avond aan zijn hemel te voorschijn roept, vanwege de grootheid zijner macht en omdat Hij sterk is van vermogen. En vraagt men of Jesaia nu bedoelt, dat God de Heere dit zonder wet of orde of regel doet, dan snijdt hij zelf ook die vraag af, door er bij te voegen: *En ziet, er wordt er niet één gemist.* Jesaia's getuigenis is dus volledig. God schiep den starrenhemel; in den starrenhemel gaat het naar vasten regel; maar nochtans wordt elke wisseling aan dien starrenhemel en al haar beweging gestadig en bestendig door Gods roepen en door Gods alomtegenwoordige kracht beheerscht.

Hiervan echter wil het Naturalisme nu niets weten. Men acht de Natuurkunde te ver gevorderd en te machtig, om zich aan zulke »oudwijvenpraatjes" te storen. Of is zij niet de alwetende en almogende wetenschap geworden, die jaren vooruit den loop der starren u voorteekent, en zelfs den loop der kometen u aankondigt? En waar ge dusver althans in de stroomingen van den wind en in het onverwachts opkomen van een onweder en in een allen overvallende aardbeving althans nog iets hoogers zaagt, komt ze u ook die illusie ontnemen, door u thans reeds, dank zij haar uitnemende meteorologische waarnemingen, dagen vooruit een naderenden storm te voorspellen, en van lieverleé ook de oorzaken van de aardbevingen op te sporen. Zoover schreed ze dan ook reeds voort, dat ze fier en trotsch beweert, dat eerlang *elk* mysterie der natuur zich voor haar ontsluiten zal en ten laatste niets meer ons zal kunnen verrassen.

En daar moet en mag niets op afgedongen, en onvoorwaardelijk geven we de mogelijkheid toe, dat van lieverleé zelfs het ongestadigste onder een regel zal gebracht worden, en wij zullen er God voor danken, zoo het metterdaad gelukt voortaan ook de nadering van een aardbeving te voorspellen, en indien de namelooze ellende, die thans nog door schier elke aardbeving veroorzaakt wordt, voortaan kan worden voorkomen.

En toch is er iets in de kringen der geloovigen, waarom menigeen deze vorderingen der Natuurkunde met leede oogen aanziet. Niet zelden toch is men bang, dat er op die wijs voor God den Heere geen terrein om te werken en zijn werk te toonen in de natuur zal overblijven.

Hiervan echter ligt de schuld niet in de natuurkundigen, maar juist omgekeerd in de ongeloovigheid der geloovigen.

Wat toch is de groote fout, die de meeste geloovigen begaan? Ze deelen ongemerkt het leven der Natuur in twee groote deelen in, en plaatsen dan eenerzijds die reeks van verschijnselen en wisselingen die meer *gewoon* zijn en die ze zelven in hun regelmatigheid beoordeelen kunnen, zooals b. v. de afwisseling der seizoenen, de afwisseling van regen en schoon weder, de kleine cruptiën en verkoudheden en gewone ziekten, en zoo ook de gewone afwisseling van dag en nacht; en van al deze wisselingen oordeelen ze, dat *dit* alles naar vaste, gewone en bekende natuurwetten gaat, zoodat daarmede het geloof niets te maken heeft. Maar daarnaast plaatsen ze nu een geheel *andere* rubriek; de rubriek van de meer *on*gewone dingen, die hun *on*regelmatig toeschijnen; zooals een storm, een aardbeving, een cholera, een bliksem die inslaat; en oordeelen ze dat dit *on*gewone aan geen natuurwet hangt, maar *rechtstreeks* door God wordt gewerkt.

Ze deelen dus op die manier de natuur in tweeën; eenerzijds in een terrein waarop de Natuurwet, en anderzijds een terrein waarop God de Heere zijn gebied voert. En overmits zij geloovigen zijn, en het dus voor den Heere hun God opnemen, staan ze er nu op, om dat *on*regelmatige gebied zoo *groot* mogelijk te nemen, en dat domein waarop de Natuurwet zal heerschen, zooveel mogelijk *in te krimpen*. En hieruit nu wordt hun vijandschap tegen de Natuurkunde geboren. Immers als nu de Natuurkunde maar stil zat en niet voortschreed zou men haar alle eere geven. Maar nu die Natuurkunde *niet* stil zit, maar een koene werkzaamheid ontwikkelt, en telkens meer Natuurwet ontdekt, nu maakt dit de geloovigen bang. Ai mij, denken ze, als dit zoo voortgaat, blijft er ten leste niets meer *on*regelmatigs over, en zal het einde zijn, dat aan God mijnen Heere *heel* zijn heerschappij ontnomen wordt.

En op dit onware standpunt *moet* men wel zoo oordeelen. Wie eenmaal de *Natuurwet* buiten God plaatst, en voor God alleen het *on*regelmatige overlaat, die *moet* wel begeeren, dat allengs de Natuurwet *leugen* blijke, en zooveel mogelijk terrein aan haar beheersching onttrokken blijve.

Doch juist tegen heel deze voorstelling komt nu onze Catechismus op grond van Gods eigen Woord dan ook op; en let er op, hoe onze Heidelberger daarom in deze Zondagsafdeeling juist niet zegt: „alzoo dat *storm* en *onweder, aardbeving* en *pestilentie* ons niet bij geval maar van zijn Vaderlijke hand toekomen"; maar dat hij omgekeerd juist de zeer *gewone* en *regelmatige* dingen opsomt, en u spreekt van »loof en gras, regen en droogte, spijs en drank."

Reeds Calvijn had er dan ook met nadruk op gewezen, dat heel deze voorstelling, alsof de gewone dingen door de natuurwetten gedragen worden, diep ongeloovig was, en daartegenover de gansch Schriftuurlijke belijdenis gehandhaafd: dat *al hetgeen door eenige natuurwet in zijn gang en loop bepaald wordt*, desniettemin, of juist daarom, van oogenblik tot oogenblik in zijn gang en loop bepaald wierd *door God*.

En wel verre van hiertegen op te komen, wenschen wij deze stelling zelfs nog uit te breiden, en te verklaren, dat o. i. *alles* door een vaste Natuurwet in zijn gang en loop bepaald wordt, maar dat ook juist deswege, *alles* van oogenblik tot oogenblik beschikt en geregeld wordt door Gods eigen hand.

Wij verwerpen dus geheel en al die valsche voorstelling van een deeling in regelmatige en onregelmatige, gewone en ongewone verschijnselen. Het staat voor ons vast, dat alles één gebied, één terrein, één domein vormt, en dat er op dit gansche terrein niets is, of het volgt zijn natuurwet en ziet zich in zijn gang en loop door die natuurwet bepaald. Ook de storm, ook de aardbeving, ook de optredende pestilentie. En dat dit anders schijnt, ligt niet daaraan, dat er geen regel en regelmaat zijn zou, maar is uitsluitend daaruit te verklaren, dat wij dien regel *nog niet kennen*.

Kenden wij *heel* de natuur en de werking en regel van *al* haar krachten, dan, hier zijn we overtuigd van, zou *alles* verklaard zijn, en alles heerlijke orde en regelmaat blijken. En in zooverre nu de Natuurkunde de geroepene wetenschap is, om ons in *die* kennis verder te brengen, juichen we haar toe, en wenschen we van heeler harte, dat ze niet stil zitte, maar doorwerke, en allengs *al* de regelen der natuur ons ontsluite.

— —

Maar, en hierin is nu het gelool, terwijl we op die wijs *heel* het terrein der Natuur onder regelmaat wenschen gesteld te zien, houden we aan de andere zijde, op grond der Heilige Schriftuur, met Calvijn en onzen *Heidelberger* staande, dat *heel dit terrein* van regelmaat van oogenblik tot oogenblik alleen daarom zoo regelmatig is en werkt, omdat God de Heere het van oogenblik tot oogenblik aldus bestaan en zijn en werken *doet*.

Versta het wel; *niet*, het alzoo bestaan en zijn en werken *laat*, maar alzoo bestaan en zijn en werken *doet*.

Als 's avonds de sterren aan den hemel opkomen, komen ze op naar vaste regelmaat, omdat Hij ze naar regelmaat *met name roept*. „Elk jaarseizoen, zingt de Psalmist, brengt God te voorschijn." Als het regent brengt God de wolken saam. Als het rijmt, heeft Hij dien rijm gestrooid. Hij werpt zijn ijs heen als stukken. Als wat is en leeft en tiert, is, leeft en tiert alleen doordien *Hij* het van oogenblik tot oogenblik alzoo maakt en bewerkt.

Het is *niet* alzoo, dat God de Heere in den aanvang der Schepping zekere machten of wetten vastgesteld heeft, en dat nu de Natuur deze machten en wetten, buiten God om, haar loop volgen deed; terwijl God slechts nu en dan eens wakker zou worden, om in dien loop in te grijpen, en eens een aardbeving of pestilentie te zenden. Neen, er is nergens door Hem een macht of wet gezet die ook maar één oogenblik buiten Hem, of zonder Hem bestaan zou of zou kunnen werken. Maar *dit* is de zaak: God de Heere is niet als een mensch grillig en ongestadig in al zijn doen, maar al zijn doen is goddelijke majesteit. Vandaar dat

---

Iets over het Antinomianisme in de 17e eeuw.

XXV.

DE KETTERIJEN BESTREDEN.

Indien de Classis gemeend heeft, dat allen zich zouden neerleggen bij haar besluit, dat de kerk van Gapinge moest afzien van Stroobant, dan is zij een week later onaangenaam wakker geschud. Stroobant had nog vrienden onder de predikanten. Vooreerst Ds. E. Versteeg, die op de vergadering van den 25sten Mei 1690 protesteerde tegen de »wijze van handelingen, gehouden in het afslaan van het beroep van Ds. Stroobant op den 18den dezer loopende maand (Mei) geschied." De Classis gaf dit protest in handen van de afgevaardigden, met verzoek acht dagen later hierover hunne gedachten te zeggen.

Ook Gapinges kerk liet zich niet zoo gemakkelijk gezeggen, om Stroobant los te laten. Vooral niet omdat Ds. Vermaten, een andere vriend van Stroobant, er Director was en al zijn invloed gebruikte, om het Collegium Qualificatum in verzet te houden. Nadat echter Ds. Vermaten plaats gemaakt had voor Ds. Willem Biscop, predikant te Serooskerke, berustte Gapinge in de resolutie der Classis en beriep in Ds. Schafter, predikant van Renesse en Noordwelle, een anderen leeraar, welk beroep geapprobeerd werd, nadat de Classis zich overtuigd had, dat Schafter niet vast was aan »de hedendaagsche kerkberoerende nieuwigheden." Hierna bleef de ketterij van Stroobant wel meer dan een jaar onbesproken in de Classis. De kerk van Hoeck bleef op haar leeraar gesteld, ten minste daar kwam geen aanklacht tegen hem in bij de gezamenlijke kerken.

De Classis bepaalde er zich dus vooreerst toe, om te waken tegen het doordringen der antinomiaansche ketterijen in andere kerken, onder haar ressorteerende. Hierin werd zij gesterkt door een brief van den Kerkeraad van Middelburg van dezen inhoud:

> Eerw. Godz. Hooggeliede de Heeren, Broederen Predicanten en Ouderlingen der E. Classis van Walcheren, vergadert in ordinaria den 7en Juny 1690.

De E. Consistorie van Middelburg, in haar kerkelijke vergaderinge, gelijk voor dezen meermaals, ook nog van onlangs voorkomende van verscheidene leden hunne gravamina, dat dagelijks opkomen zooveel schadelijke en gruwelijke gevoelens, die heimelijk gezaaid en uitgestrooid en hier en daar van dezen en genen ingeboezemd worden, heeft daarop, in de vreeze des Heeren delibereerende, goedgevonden, niet alleen met predikatiën, catechisatiën en aanspraken in het particulier in hare kerk daartegen te waken, maar dat haar gravamen (bezwaar) ook in deze eerwaarde vergadering in te brengen, teneinde met gelijkerhand mochte worden opgewaakt, achtereenvolgens UEerw. resolutie genomen in December laatstleden, dat geen schadelijke en verderfelijke leeringen in eenige kerken onzer Classis mochten inkruipen en verder doorbreken, maar met UEerw. wijs en godvruchtig advies tegengaan en geweerd worden.

Uit last des E. Kerkeraads voornt. en in aller naam, geteekent in consistorie dezen 6en Jui 1690.

> Nicolaus Schorer,
> *p. t. Praeses.*
> Petrus Smytegelt,
> *Syn. p. t. Scriba.*

Daar was voor de Classis veel te doen tot afwering van de ketterijen. Behalve het Verschoorisme, zochten de dwalingen van den Hoogleeraar Roëll en die van de predikanten Hack en Bicker zich een plaats in de harten te verwerven. Geen wonder dat Stroobant hierdoor op den achtergrond kwam. Wel las hij nog den 8en Sept. 1690 in de Classis een geschrift voor, waarin hij een nadere verklaring gaf van zijne gedachten over de bewuste zaak, (het Antinomianisme, waarvan hij beschuldigd was), alsmede eenige attestatiën, doch de afgevaardigden deelden mede, dat zij in deze kwestie niet verder zouden ingaan, voordat zij daartoe door de classis bijzonder waren aangewezen.

Doch uitstellen was voor de classis van Walcheren nog geen vergeten. In Neuzen (niet ver van Hoeck gelegen) staat Ds. Enoch Biscop op het einde van 1691. Toen schijnt daar bij sommigen het plan bestaan te hebben, om Ds. Stroobant te beroepen. De classis vond het tenminste noodig, om den afgevaardigden der Neuzensche kerk, toen zij om handopening vroegen, toe te voegen, dat zij hem konden krijgen onder de volgende clausule, in het algemeen als voor hem, »dat zij zullen uitzien naar iemand, die vreemd is van hedendaagsche kerkberoerende nieuwigheden," en in 't bijzonder, dat ze hunne oogen niet zullen laten gaan op Ds. Stroobant, voordat hij zich voor deze vergadering in het stuk van de leere, over de Antinomiaansche dwalingen nader zal hebben gezuiverd." Eerst den 20sten November 1692 werd de zaak van Stroobant weêr opgevat. Naar aanleiding van een schrift van Ds. Stroobant, werd aan de oude commissie, van welke alleen nog Ds. N. Schorer overig was (Ds. Thilenius was overleden) opgedragen om een kort verslag van zijne leer te maken en in de classis te brengen. De commissie zelve werd daarop weêr gebracht op twee personen, daar Ds. Boelaert aan Ds. Schorer toegevoegd werd.

De Gaay Fortman,